

شناسنامه ماده:

ساعات هفتگی	نوع واحد	واحد	نوع ماده	عنوان ماده	کد ماده	دوره		
۳	نظری	۳	تخصصی	تفسیر مقارن		کارشناسی		
							رشته	تفسیر
							روش تدریس	محاضره - مطالعات کتابخانه ای - کار در کلاس
							تعریف ماده	آشنایی با دیدگاه های مفسرین و شیوه های استدلال و نتایج آن ها و بیان قول راجح.
							اهداف ماده	۱- شناخت نظرات تفسیری. ۲- شناخت شیوه های استدلال مفسرین. ۳- شناخت روش جمع بندی و ترجیح. ۴- دستیابی به نگرش نوین.
							دستاورد	طلاب قادر خواهند بود:
							آموزشی	نظرات مفسرین را با شیوه های استدلال آن ها بشناسند و با توجه به قواعد ترجیح، قول برتر را برگزینند.

جدول ارزیابی و امتحانات:

ردیف	مورد	حداقل	حداکثر	توضیحات
۱	بررسی نظری تفسیر مقارن	۱۰٪	۲۵٪	
۲	شناخت آرای تفسیری و شیوه ی استدلال	۱۵٪	۳۵٪	
۳	دلیل ، مناقشه و ترجیح	۲۵٪	۴۵٪	
۴	نوع و علت اختلاف	۱۰٪	۲۵٪	

مراجع و مصادر:

- ابن عطیه، أبو محمد عبدالحق بن غالب بن عبد الرحمن بن تمام بن عطية الأندلسی المحاربی، المحرر الوجیز فی تفسیر الكتاب العزیز، ۶ ج، بیروت، دار الکتب العلمیة، المحقق: عبد السلام عبد الشافی محمد، الطبعة: الأولى - ۱۴۲۲ هـ
- ابن کثیر، أبو الفداء إسماعیل بن عمر الدمشقی، تفسیر القرآن العظیم، ۸ جلد، مدینه منوره، دار طیبة، المحقق: سامی بن محمد سلامة، الطبعة: الثانية ۱۴۲۰ هـ - ۱۹۹۹ م.
- ابو حیان الاندلسی، محمد بن یوسف الشهیر، تفسیر البحر المحیط، ۱۰ جلد، بیروت، دار الفکر، تحقیق: صدقی محمد جمیل ، چاپ اول، ۱۴۲۰ هـ ق -
- زمخشری، أبو القاسم محمود بن عمر الزمخشری الخوارزمی، الکشاف عن حقائق التنزیل و عیون الأقاویل فی وجوه التأویل، ۴ جلد، بیروت، دار الكتاب العربی، الطبعة: الثالثة - ۱۴۰۷ هـ
- السمین الحلبی، شهاب الدین، أحمد بن یوسف بن عبد الدائم، ابو العباس، الدر المصون فی علوم الكتاب المکنون ، ۱۱ جزء، دمشق، دار القلم، بی تا.
- شنقیطی، محمد الأمين بن محمد بن المختار الجکنی الشنقیطی، أضواء البیان فی ایضاح القرآن بالقرآن، ۱۰ جلد، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۵ هـ ق - ۱۹۹۵ م.
- طبری، محمد بن جریر بن یزید بن کثیر بن غالب الأملی، أبو جعفر، جامع البیان فی تأویل القرآن، ۲۴ جلد، «بی جا»، مؤسسة الرسالة، تحقیق: أحمد محمد شاکر، ۱۴۲۰ هـ ق.
- فخر رازی، محمد بن عمر بن الحسین الرازی الشافعی المعروف بالفخر الرازی أبو عبد الله فخر الدین، التفسیر الکبیر (مفاتیح الغیب من القرآن الکریم)، ۳۲ جلد، بیروت، ناشر دار إحياء التراث العربی، چاپ سوم، ۱۴۲۰ هـ ق.
- فراهیدی، أبی عبد الرحمن الخلیل بن أحمد، کتاب العین، ۸ جلد، ریاض، دار ومکتبة الهلال، تحقیق: د. مهدی المنزومی ود. إبراهیم السامرائی، «بی تا».
- قرطبی، أبو عبد الله محمد بن أحمد بن أبی بکر بن فرح الأنصاری الخزرجی، الجامع لأحكام القرآن، ۲۰ جلد، قاهره، ناشر: دار الکتب

- المصرية، تحقيق: أحمد البردوني وإبراهيم أطفيش، چاپ دوم، ۱۳۸۴هـ ق - ۱۹۶۴ م.
- ۱۱- الجصاص، أحمد بن علي أبو بكر الرازي الجصاص الحنفي (المتوفى: ۳۷۰هـ)، أحكام القرآن، المحقق: محمد صادق القمحاوي - عضو لجنة مراجعة المصاحف بالأزهر الشريف، الناشر: دار إحياء التراث العربي - بيروت، تاريخ الطبع: ۱۴۰۵ هـ
- ۱۲- الكيا الهراسي، علي بن محمد بن علي، أبو الحسن الطبري، (المتوفى: ۵۰۴هـ) أحكام القرآن، المحقق: موسى محمد علي وعزة عبد عطية، الناشر: دار الكتب العلمية، بيروت، الطبعة: الثانية، ۱۴۰۵ هـ
- ۱۳- محمد علي الساييس الأستاذ بالأزهر الشريف، تفسير آيات الأحكام، المحقق: ناجي سويدان، الناشر: المكتبة العصرية للطباعة والنشر، تاريخ النشر: ۲۰۰۲/۱۰/۰۱
- ۱۴- ابن العربي، محمد بن عبد الله الأندلسي، أحكام القرآن، عدد الأجزاء: ۴، دار الكتب العلمية،
- ۱۵- النيسابوري، نظام الدين الحسن بن محمد بن حسين القمي النيسابوري، غرائب القرآن و رغائب الفرقان عدد الأجزاء: ۶، دار الكتب العلمية - بيروت - ۱۴۱۶ هـ -، الطبعة: الأولى، تحقيق: الشيخ زكريا عميران
- ۱۶- ابن عجيبة، أبو العباس أحمد بن محمد بن المهدي بن عجيبة الحسني الأنجزي الفاسي الصوفي (المتوفى: ۱۲۲۴هـ) البحر المديد في تفسير القرآن المحقق: أحمد عبد الله القرشي رسلان، الناشر: الدكتور حسن عباس زكي - القاهرة، الطبعة: ۱۴۱۹ هـ
- ۱۷- القشيري، عبد الكريم بن هوازن بن عبد الملك القشيري (المتوفى: ۴۶۵هـ) لطائف الإشارات = تفسير القشيري، المحقق: إبراهيم البسيوني، الناشر: الهيئة المصرية العامة للكتاب - مصر، الطبعة: الثالثة.
- ۱۸- الألويسي، شهاب الدين محمود بن عبد الله الحسيني الألويسي (المتوفى: ۱۲۷۰هـ)، روح المعاني في تفسير القرآن العظيم والسبع المثاني، المحقق: علي عبد الباري عطية، الناشر: دار الكتب العلمية - بيروت
- ۱۹- الطبعة: الأولى، ۱۴۱۵ هـ عدد الأجزاء: ۱۶ (۱۵ ومجلد فهارس)
- ۲۰- ابن عاشور، محمد الطاهر بن محمد بن محمد الطاهر بن عاشور التونسي (المتوفى: ۱۳۹۳هـ)، التحرير والتنوير الدار التونسية للنشر - تونس، سنة النشر: ۱۹۸۴ هـ عدد الأجزاء: ۳۰.
- ۲۱- الكاساني، علاء الدين الكاساني، بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع، عدد الأجزاء: ۷، مكان النشر بيروت، الناشر دار الكتاب العربي، سنة النشر: ۱۹۸۲.
- ۲۲- طباطبائي سيد محمد حسين، الميزان في تفسير القرآن، دقت انتشارات اسلامي جامعهی مدرسين حوزة علميه قم - قم، چاپ پنجم، ۱۴۱۷ ق.
- ۲۳- طبرسي فضل بن حسن، مجمع البيان، ۵ جلد، ناشر: انتشارات ناصر خسرو، تهران سال چاپ: ۱۳۷۲ ش.
- ۲۴- النقراشي، محمود السيد علي، مناهج المفسرين من العصر الاول الى العصر الحديث، القصيم، مكتبة النهضة، الطبعة الاولى، ۱۹۸۶
- ۲۵- التركي، عبدالله بن عبد المحسن، اسباب اختلاف الفقهاء، مكتبة الرياض الحديثة، الطبعة الثانية، ۱۹۹۷
- ۲۶- الخطيب، أحمد سعد؛ مفاتيح التفسير، دار التدمرية، الطبعة الاولى، ۲۰۱۰
- ۲۷- الخالدي، صلاح عبدالفتاح، تعريف الدارسين بمناهج المفسرين، دمشق، دار اقرأ، الطبعة الثانية ۲۰۰۸
- ۲۸- الحربي، حسين بن علي بن حسين، قواعد الترجيح عند المفسرين، الرياض، دار القاسم، الطبعة الاولى، ۱۹۹۶
- ۲۹- برزنجي، عبداللطيف، التعارض و الترجيح بين الأدلة الشرعية، بغداد مطبعة العاني، الطبعة الاولى، ۱۹۸۸
- ۳۰- حنفي، أحمد، تفسير العلمي للآيات الكونية، مصر، دار المعارف، الطبعة الاولى
- ۳۱- أرناووط، محمد السيد، اعجاز العلمي في القرآن، القاهرة، مكتبة مدبولي، ۱۹۸۹
- ۳۲- محمد اسماعيل ابراهيم، القرآن و اعجازه العلمي، القاهرة، دار الفكر العربي.
- ۳۳- محمد سميح عافية، القرآن و علوم الارض، الزهراء للاعلام العربي الطبعة الاولى، ۱۹۹۴
- ۳۴- نجم العبدلي، فاروق الشيخ عبدالشيخ، نظرة العلمية للكتب السماوية، بغداد، دار الكتب و الوثائق، ۲۰۰۰
- ۳۵- فائق العبيدي، خالد، المنظار الهندسي للقرآن الكريم، عمان اردن، دار المسيرة، الطبعة الاولى، ۲۰۰۱
- ۳۶- مختار عرفات، محمد، اعجاز القرآن في العلوم الجغرافية، دمشق، دار اقرأ، الطبعة الاولى، ۲۰۰۳

۳۷- معروف العانی، محمود عقیل، التفسیر المقارن دراسة تاصيلية تطبيقية، رسالة دكتوراة، جامعة بغداد، ۲۰۱۳

۳۸- الدكتور خالد السبیت، قواعد التفسیر، دار النشر: دار ابن عفان.

۳۹- الماوردی، أبو الحسن علی بن محمد، الشهير بالماوردی (المتوفی: ۴۵۰هـ)، الحاوی الكبير فی فقه مذهب الإمام الشافعی وهو شرح مختصر المزنی، المحقق: الشيخ علی محمد معوض - الشيخ عادل أحمد عبد الموجود، دار الکتب العلمیة، بیروت - لبنان، الطبعة: الأولى، ۱۴۱۹ هـ - ۱۹۹۹ م.

۴۰- الدكتور فهد الرومی، بحوث فی اصول التفسیر ومناهجه، دار النشر: مكتبة التوبة.

۴۱- محمد صالح محمد سلیمان، اختلاف السلف فی التفسیر، دار ابن الجوزی، الطبعة الأولى ۱۴۳۰ هـ

۴۲- الامام ابن تیمیة، مقدمة فی اصول التفسیر، تالیف: شرح: مساعد بن سلیمان الطیار، دار ابن الجوزی - السعودیة الطبعة الثانية ۱۴۲۸ هـ

۴۳- الشيخ خالد عبدالرحمن العک، اصول التفسیر وقواعده، دار النفائس - بیروت، الطبعة الثانية، ۱۹۸۶ م.

۴۴- معجم مقاییس اللغة، أحمد بن فارس بن زکریاء القزوینی الرازی، أبو الحسین (المتوفی: ۳۹۵هـ)، تحقیق عبد السلام محمد هارون، دار الفکر، ۱۳۹۹هـ - ۱۹۷۹ م.

۴۵- عمدة الحفاظ فی تفسیر أشرف الألفاظ، أبو العباس، شهاب الدین، أحمد بن یوسف بن عبد الدائم المعروف بالسمن الحلبی (المتوفی: ۷۵۶ هـ)، تحقیق محمد باسل عیون السود، دار الکتب العلمیة، الطبعة الأولى، ۱۴۱۷ هـ - ۱۹۹۶ م.

۴۶- المفردات فی غریب القرآن، أبو القاسم الحسین بن محمد المعروف بالرأغب الأصفهانی (المتوفی: ۵۰۲هـ)، تحقیق صفوان عدنان الداودی، دار القلم، الدار الشامیة - دمشق بیروت، الطبعة الأولى، ۱۴۱۲ هـ

سرفصل های ماده:

جلسات هفتگی	موضوعات	مقرر تدریس
هفته اول	جلسه اول: تعریف، ویژگی و اهمیت تفسیر مقارن جلسه دوم: پیدایش و گسترش تفسیر مقارن و آثار نگاشته شده در این موضوع جلسه سوم: اهداف تفسیر مقارن؛ شیوه های تفسیر مقارن ارتباط تفسیر مقارن با سایر علوم	العین للفراهیری ج ۵ ص ۱۴۰ (فروق اللغویة ج ۱ ص ۲۸۳) التفسیر المقارن دراسة تاصيلية تطبيقية ص ۱۵۹-۱۷۵ (بحوث فی اصول التفسیر فهد الرومی ص ۶۰) بحوث فی اصول التفسیر و مناهجه ص ۶۰-۶۳ مناهج المفسرین من العصر الاول الى العصر الحديث ص ۱۹-۲۱ ادب الاختلاف فی الاسلام، ص ۴۸-۴۹) اسباب اختلاف الفقهاء ص ۳۹) مناهل العرفان ج ۱، ۱۰۶، ۱۱۰) مباحث فی علوم القرآن صبحی صالح ص ۱۲۷-۱۶۰)؛ التفسیر المقارن، للمشنی
هفته دوم	جلسه چهارم: اختلاف مفسرین (انواع اختلاف) و تاثیر آن در تفسیر مقارن جلسه پنجم اسباب اختلاف و تاثیر آن در تفسیر مقارن جلسه ششم: ضوابط ترجیح	التفسیر المقارن دراسة تاصيلية تطبيقية ص ۲۴۵-۲۴۷ اختلاف السلف فی التفسیر ص ۱۲۴-۱۴۵) مقدمة فی اصول التفسیر ص ۱۱-۱۹) قواعد الترجیح ج ۱ ص ۳۱۲ اصول التفسیر و قواعده ص ۷۹) التعارض و الترجیح بین الادلة الشرعیة ج ۲ ص ۳۶۴) التبیان فی اقسام القرآن ۱۰۳، ۲۲۰، مجموع الفتاوی ج ۱۳ ص ۲۷) القاعدة الكلية اعمال الکلام اولی من اهماله ص ۳۲۵؛ التفسیر المقارن، للمشنی
هفته سوم و چهارم	نمونه لغوی-بیانی اختلاف مفسرین در عبارت و لقد همت به وهم بها؛ جلسه هفتم: بررسی لغوی و اصطلاحی هم جلسه هفتم: مفهوم هم در قرآن جلسه هشتم: دلایل مثبتین هم جلسه نهم: دلایل نافیین	العین ج ۳ ص ۳۵۷، مقاییس اللغة ج ۶ ص ۱۳ جامع البیان ج ۱۶ ص ۳۴) الکشاف ج ۲ ص ۴۵۶) ابن کثیر ج ۴ ص ۳۸۱-۳۸۲) المحرر الوجیز ج ۲ ص ۲۳۵) مفاتیح الغیب ج ۱۸ ص ۴۳۹-۴۴۴) الجامع لاحکام القرآن ج ۹ ص ۱۶۶) البحر المحیط ج ۶ ص ۲۵۷) اضواء البیان ج ۲ ص ۲۰۵

	جلسه دهم: مناقشه ادله ها جلسه یازدهم: نوع اختلاف؛ علت اختلاف؛ جلسه دوازدهم: ترجیح و دلایل آن	
بدائع الصنائع ج ۲ ص ۲۷۱-۲۷۲) مجمع البیان ج ۲ ص ۸۶) مفاتیح الغیب ج ۶ ص ۴۰۸) جامع البیان ج ۴ ص ۳۶۵) احکام القرآن الجصاص ج ۱ ص ۴۰۴) الکشاف ج ۱ ص ۲۶۴) المیزان فی تفسیر القرآن ج ۲ ص ۲۰۳-۲۰۴	نمونه فقهی اختلاف مفسرین (نکاح مسلمان با اهل کتاب) جلسه سیزدهم: دلایل جلسه چهاردهم: مناقشه جلسه پانزدهم: نوع اختلاف؛ علت اختلاف ترجیح و دلایل آن	هفته پنجم
جامع البیان ج ۲۰ ص ۲۶۳-۲۶۷) مفاتیح الغیب ج ۲۵ ص ۱۶۸) التحریر و التنویر ج ۲۲ ص ۱۵-۱۸) الجامع لاحکام القرآن ج ۱۴ ص ۱۸۲-۱۸۴) المیزان فی تفسیر القرآن ج ۱۶ ص ۳۱۰-۳۱۳) مجمع البیان فی تفسیر القرآن ج ۸ ص ۵۵۸-۵۶۰	نمونه اعتقادی (عصمت) جلسه شانزدهم: مفهوم اهل بیت و تطهیر در قرآن جلسه هفدهم: ادله گروه اول جلسه هیجدهم: ادله گروه دوم جلسه نوزدهم: مناقشه جلسه بیستم: تکمیل مناقشه، نوع اختلاف؛ علت اختلاف جلسه بیست و یکم: ترجیح و دلایل آن	هفته ششم و هفتم
تفسیر علمی للآیات الكونية ص ۱۳۱) الاعجاز العلمی فی القرآن ص ۲۰۱) القرآن و اعجازه العلمی ۸۰-۸۱) القرآن و علوم الارض ص ۵۷) نظرة علمية للكتب السماوية ص ۵۰-۵۱) المنظار الهندسی للقرآن الکریم ۲۳۱-۲۳۲) اعجاز القرآن فی العلوم الجغرافية ص ۱۱۴-۱۱۵) التفسیر المنیر ج ۱۷ ص ۶۴) جامع البیان ج ۱۶ ص ۴۹۳-۴۹۷) الکشاف ج ۲ ص ۵۳۵) البحر المحیط ج ۶ ص ۴۰۰) تفسیر القرآن العظیم ج ۴ ص ۴۷۲) مفاتیح الغیب ج ۱۹ ص ۵۳) التحریر و التنویر ج ۱۳ ص ۱۷۳-۱۷۴	نمونه علمی (نقصان الارض من اطرافها) جلسه بیست و دوم: دلایل جلسه بیست و سوم: مناقشه جلسه بیست و چهارم: نوع اختلاف؛ علت اختلاف ترجیح و دلایل آن	هفته هشتم
احکام القرآن جصاص ج ۲ ص ۵۵-۶۵) احکام القرآن الکیاها راسی ج ۱ ص ۱۵۲-۱۶۱) احکام القرآن السایس ج ۱ ص ۱۵۰-۱۵۲) احکام القرآن ابن العربی ج ۱ ص ۲۵۰-۲۵۳) الحاوی الکبیر ج ۱۱ ص ۱۶۳-۱۷۷) بدائع الصنائع ج ۳ ص ۱۹۳-۲۰۰	نمونه لغوی، فقهی (قرء) جلسه بیست و پنجم: دلایل جلسه بیست و ششم: مناقشه جلسه بیست و هفتم: نوع اختلاف؛ علت اختلاف؛ ترجیح و دلایل آن	هفته نهم
جامع البیان ج ۱۸ ص ۴۵۱) التحریر و التنویر ج ۱۷ ص ۸۴) الجامع لاحکام القرآن ج ۱۱ ص ۲۹۴-۲۹۳) البحر المحیط ج ۵ ص ۱۴) مفاتیح الغیب ج ۱۴ ص ۲۰۲	نمونه اعتقادی (ونضع الموازين القسط) جلسه بیست و هشتم: دلایل جلسه بیست و نهم: مناقشه جلسه سی ام: نوع اختلاف؛ علت اختلاف؛ ترجیح و دلایل آن	هفته دهم
احکام القرآن جصاص ج ۵ ص ۱۱۵-۱۳۰) احکام القرآن الکیاها راسی ج ۴ ص ۳۰۰-۳۰۲) احکام القرآن السایس ج ۱ ص ۵۵۵-۵۵۸) احکام القرآن ابن العربی ج ۳ ص ۳۴۵-۳۴۹) الحاوی الکبیر ج ۱۷ ص ۲۴-۳۱) بدائع الصنائع ج ۶ ص ۲۷۱) الدر المصون ج ۸ ص	نمونه اعرابی فقهی (پذیرش شهادت قاذف) جلسه سی و یکم: دلایل جلسه سی و دوم: مناقشه	هفته یازدهم

<p>۳۸۲-۳۸۳</p>	<p>جلسه سی و سوم: نوع اختلاف؛ علت اختلاف ترجیح و دلایل آن</p>	
<p>فتح الرحمن بکشف ما یلتبس فی القرآن ص ۲۰۲-۲۰۵ ملاک التأویل ج ۱ ص ۲۱۴-۲۲۲ کشف المعانی ۱۸۲-۱۸۸ درة التنزیل و غرة التأویل ج ۲ ص ۶۴۷-۶۸۱ اسرار التکرار ص ۱۲۶-۱۲۹ لمسات بیانیه لسور القرآن الکریم ص ۸۸-۱۰۸</p>	<p>مقارنه توجیه مفسرین درداستان موسی و سحره جلسه سی و چهارم: ارائه توجیها ت مفسرین جلسه سی و پنجم: مناقشه توجیها ت مفسرین جلسه سی و ششم: علت اختلاف مفسرین در توجیه و جمع بندی</p>	<p>هفته دوازدهم</p>